

Kui kontpuu võtab võimust

Minu vanas taluõues on laiutama hakanud vereva kontpuu võsa. Seitsme aasta jooksul pole 2–4 lõikust aastast neid võsundeid hävitanud. Palun aidake, mida peaksin tegema ja kuidas?

Vastab

ANU KAUR,

Tallinna Botaanikaead

Verev kontpuu (*Cornus sanguinea*) on meil kodumaine põõsas. Kasvades siin oma levikuala piiril, on ta looduslikult levinud vaid paiguti Põhja- ja Lääne-Eestis. Verevat kontpuud on kena sügisvärvuse (lillakaspunane lehestik) tõttu kasutatud ka haljastuses, kuid viimasel ajal kohtab teda aias või pargis üpris harva. Rohkem on haljastuses levinud võsund-kontpuu (*C. sericea*) ja si-

beri kontpuu (*C. alba*) oma paljude sortidega.

Kõigil eespool nimetatud kontpuu liikidel on üks ühine omadus – nad kipuvad metsistuma, levides nii juurevõsude kui juurduvate okstega (võsund-kontpuu), samuti seemnetega. Regulaarne niitmine nende põõsaste ümbruses on seetõttu väga tähtis.

Kui kontpuu on hõlvanud suure ala ja pidev võsa trimmerdamine ei aita, siis tuleb juurestik maast üles sikutada. Paarist põõsast saab kindlasti labida-kirve-kangiga jagu.

Kui põõsad on levinud suuremale alale, tuleks põõsad juurtega välja tõsta greiferi (kopa) abil või ala korduvalt randaalides tuua juurestik maapinnale, et see oleks võimalik kokku koguda ja hävitada. Suurte masinatega aga igas aiasopis tegutseda ei saa.

Veel on võimalik mahaniidetud põõsad katta kuuks-paariks musta kilega, et pimedas taimed ära kurnata. Seda on aga aias kole vaadata, kui kile maas vedeleb.

Liati tuleb maapind lõigatud varrekontsudest ja juurerägast sellele vaatamata puhastada.

Samuti on võimalik põõsaid keemiliselt tõrjuda, eelistades kevadist mürgitamisest, kui noored võsud on veel rohtsed. Aga kaevamisest ei pääse isegi ka sellisel juhul, kui herbitsiidid on viimaks oma töö teinud.

Eriti keeruline on olukord siis, kui kontpuu kasvab selliste taimede sees, mida soovitakse säilitada. Siis ei aita muu, kui paljundada taim kas pistikutega või seemnete külvamise, likvideerida võsa, puhastada muld juurevõsudest ning istutada tagasi noored taimed.

Kui viirushaigus kimbutab daaliaid

Daaliatel on palju kängunud võsuid ja lehed krimpsus ning heledate laikudega. Mõne taime lehel on heledad viirud. Kas see kõik võib olla viiruse tekitatud? Mida ette võtta?

Vastab

VÄINO PALLUM

Tõepoolest viitavad kirjeldatud nähud viirustele. Taimed on nakatunud ja kannatavad viirushaiguste – daalia-mosaik ja ringlaiksus – tõttu.

Daalia-mosaiki (tekijaja *Dahlia mosaic virus*) iseloomustavad ähmased kollakasrohelised ebakorrapäraseid laigud lehtedel. Need on algul selgemini märgatavad noortel lehtedel.

Hiljem omandavad ka lehesooned kollaka varjundi. Lehtede kuju muutub, nad on paksenenud ja haprad, aga ka murduvad ning võlvuvad.

Teine haiguse iseloomulik tunnus on taimede tugev kängumine ja rikkalik külgvõrsete moodustumine. Selle tõttu kujuneb tihe madalakasvuline puhmas, millel on

vähe õiepungi. Tekkinud õied on degeneraerunud ja värvid kahvatud, pleekinud välimusega.

Ringlaiksuse tunnuseks on lehtedele tekkinud kontsentriselised ringid, lainjad viirud või siksakjoonis. Esmalt on need paremini nähtavad kevadel noortel lehtedel.

Ringlaiksust tekitab tomati pronkslaiksuse viirus (*Tomato spotted wilt virus*). Nakatunud lehed muudavad kuju, taimel tekib kasvusurutus. Haiguse süvenedes laigud kärбуvad ning lehed kollatuvad.

Viirused säilivad daalia muguljuurikas aastaid.

Mosaikiviirust kannavad tervele taimedele lehetäid, ringlaik-

sust põhjustavat tomati pronkslaiksuse viirust aga ripslased.

Viirused levivad ka taimemahaga taimede hooldamisel ja lõikamisel.

Mosaiiginakkuse lähtetaimedeks võivad olla aias kasvavad lilled – petuunia, kosmos ja tsinnia. Pronkslaiksus võib alguse saada teistelt peremeestaimedelt, paljudelt umbrohtudelt ja lilledelt – aedaster, floks, priimula, begoonia, krüsantheem.

Viirushaigetest taimedest tuleb vabaneda. Sel puhul pole muud võimalust, kui nad esimeste haigustunnuste ilmnmisel kohe hävitada.

Kindlasti on kasvuajal vaja tõrjuda lehetäisiid ja ripslasi NeemAzal-T/S-iga (30–40 ml/10 l). Juhul kui nimetatud kahjureid esineb massiliselt, kasutage pitsimiseks Fastac 50 (6–8 ml/10 l).

Õite lõikamisel ja mugulate jagamisel desinfitseerige nuga iga kord enne järgmise taime juurde asumist.

Paljundamiseks kasutage ainult terveid emataimi. Leidke kasvatamiseks viiruskindlaid sorte.